1. స్వాతంత్ర్యానంతర కాలంలో తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు కోసం జరిగిన తొలి చర్చలు మరియు డిమాండ్లను పరిశీలించండి.

పరిచయం:

తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్ స్వాతంత్ర్యానంతర హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ప్రాంతానికి సంబంధించిన రాజకీయ, ఆర్థిక మరియు సాంస్కృతిక ఆందోళనలలో పాతుకుపోయింది. 1956లో ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడటం భాషా ఏకీకరణగా రూపొందించబడినప్పటికీ, ప్రారంభ చర్చలు తెలంగాణ ప్రత్యేక గుర్తింపు మరియు ప్రాంతీయ అసమతుల్యతపై ఆందోళనలు ఇప్పటికే బలంగా వ్యక్తీకరించబడ్డాయని వెల్లడిస్తున్నాయి.

I. సాంస్కృతిక మరియు మేధో నిరోధకత:

- **గోల్కొండ కవుల సంచిక (1939):**గోల్కొండ పత్రిక ప్రచురించిన ఈ ప్రచురణ తెలంగాణకు సాహిత్యపరమైన అర్హత లేదని ఆంధ్ర నాయకులు చేసిన వాదనలకు తిరస్కారంగా నిలిచింది. ఇది తెలంగాణ సాంస్కృతిక గుర్తింపు మరియు దాని తెలుగు కవితా సంప్రదాయంలో గర్వాన్ని నొక్కి చెప్పింది.
- **తెలుగు జర్నల్స్ తులనాత్మక అధ్యయనం (1951):***సురవరం ప్రతాప్ రెడ్డి*ఆంధ్ర మరియు తెలంగాణలో తెలుగు జర్నల్ సర్క్యులేషన్‌ను పోల్చి ఒక అధ్యయనం చేపట్టింది. ఆంధ్ర ఆధిపత్యాన్ని ఎదుర్కొంటూ తెలంగాణ భాషా మరియు సాహిత్య గుర్తింపును కాపాడుకోవాల్సిన అవసరాన్ని ఇది ముందస్తుగా గ్రహించింది.

II. రాజకీయ పరిణామాలు మరియు ప్రారంభ సమీకరణ:

- **ఆపరేషన్ పోలో మరియు అనంతర పరిణామాలు (1948):**హైదరాబాద్ భారత యూనియన్‌లో విలీనం అయిన తరువాత, తెలంగాణ నివాసితులు ఆంధ్ర ప్రాంతాలలో ఆశ్రయం పొందుతున్నప్పుడు సామాజికంగా మరియు ఆర్థికంగా అణచివేతను ఎదుర్కొన్నారు, అపనమ్మకం మరియు ప్రాంతీయ స్పృహ మరింతగా పెరిగింది.
- **విశాలాంధ్ర మహాసభ (1950):** తెలుగు మాట్లాడే ప్రాంతాల ఏకీకరణను ప్రోత్సహించడానికి వరంగల్‌లో నిర్వహించిన ఈ కార్యక్రమానికి తెలంగాణ స్థానికుల నుండి వ్యతిరేకత ఎదురైంది. ఏకీకరణకు మద్దతు ఇచ్చిన కాళోజీ నారాయణరావు విమర్శలను ఎదుర్కొన్నారు - తెలంగాణలో అంతర్గత విభజనలు మరియు ప్రతిఘటనను ఎత్తిచూపారు.
- **హైదరాబాద్ ప్రదేశ్ కాంగ్రెస్ కమిటీ తీర్మానం (1953):** బూర్గుల రామకృష్ణారావు, కె.వి. రంగారెడ్డి, మర్రి చెన్నారెడ్డి, జె.వి. నర్సింగరావు వంటి ప్రముఖ నాయకులు ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర తీర్మానానికి మద్దతు ఇచ్చారు, ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడక ముందే ఈ డిమాండ్‌కు గణనీయమైన ప్రధాన స్రవంతి రాజకీయ మద్దతు ఉందని వెల్లడించారు.

III. రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్ (SRC) నివేదిక, 1955:

- ఆర్థిక దోపిడీ, అసమాన అభివృద్ధి మరియు ఉద్యోగ అవకాశాల గురించి తెలంగాణ ఆందోళనలను SRC అంగీకరించింది.
- ప్రజాభిప్రాయ సేకరణ ద్వారా ప్రజా ఆమోదం పొందిన తర్వాత ఆంధ్రలో విలీనం చేసుకునే అవకాశంతో తెలంగాణ ప్రత్యేక సంస్థగా ఉండాలని సిఫార్సు చేసింది.

- SRC నివేదికను విస్మరించారు మరియు 1956లో తెలంగాణను ఆంధ్రలో విలీనం చేశారు, దీని వలన గుప్త ఆగ్రహం మరియు ప్రజాభిప్రాయానికి ద్రోహం జరిగిందని భావించారు.

IV. ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటు (1956) మరియు దాని పర్యవసానాలు:

- 44 మంది ఎమ్మెల్యేలు విలీనాన్ని వ్యతిరేకించినప్పటికీ, మెజారిటీ మద్దతు కారణంగా హైదరాబాద్ అసెంబ్లీ యూనియన్‌ను ఆమోదించింది.
- **స్వామి రామానంద తీర్థ**విలీనం కోసం వాదించారు కానీ తెలంగాణ అణచివేత భయాలను పరిష్కరించడంలో విఫలమయ్యారు.
- ఈ విధంగా రక్షణ చర్యలు లేకపోవడం మరియు పెద్దమనుషుల ఒప్పందాన్ని ఉల్లంఘించడం వల్ల భవిష్యత్తులో జై తెలంగాణ ఉద్యమం (1969) వంటి ఆందోళనలు తలెత్తాయి.

ముగింపు:

తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు కోసం తొలి చర్చలు మరియు డిమాండ్లు ప్రాంతీయ గుర్తింపును కాపాడుకోవడం, ఆర్థిక న్యాయం సాధించడం మరియు రాజకీయ స్వయంప్రతిపత్తిని నిర్ధారించాలనే కోరికతో నడిచాయి. తరువాతి దశాబ్దాలలో ఈ ఉద్యమం ఊపందుకుంది, అయితే స్వాతంత్ర్యం తర్వాత తక్షణ కాలంలో దాని పునాదులు వేయబడ్డాయి, ఇది స్వపరిపాలన మరియు సమాన సమాఖ్యవాదం కోసం లోతైన ఆకాంక్షను ప్రతిబింబిస్తుంది.

2. 1953లో రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్ (SRC) ఏర్పాటుకు అవసరమైన అంశాలను విశ్లేషించండి.

పరిచయం:

భారత ప్రభుత్వం 1953 డిసెంబర్ 29న జస్టిస్ ఫజల్ అలీ అధ్యక్షతన, సభ్యులు కె.ఎం. పనిక్కర్ మరియు హెచ్.ఎన్. కుంజ్రులతో రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ కమిషన్ (SRC)ను ఏర్పాటు చేసింది. స్వాతంత్ర్యం తర్వాత పెరుగుతున్న భాషా, సాంస్కృతిక మరియు ప్రాంతీయ ఆకాంక్షలకు ప్రతిస్పందనగా, భారత రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ యొక్క సంక్లిష్ట సమస్యను పరిష్కరించడానికి ఈ కమిషన్‌ను ఏర్పాటు చేశారు. దీని ఏర్పాటు భారతదేశ అంతర్గత సమాఖ్య నిర్మాణాన్ని పునర్నిర్మించడంలో ఒక కీలకమైన దశగా గుర్తించబడింది.

I. వలసరాజ్యాల అనంతర భారతదేశంలో భాషా జాతీయవాదం పెరుగుదల

- **వలసరాజ్యాల యుగంలో చారిత్రక మూలాలు**: భాషా ఆధారిత ప్రావిన్సుల కోసం డిమాండ్లు బ్రిటిష్ ఇండియా కాలం నాటివి. 1936లో ఒడియా మాట్లాడేవారి కోసం ఒడిశాను ఏర్పాటు చేశారు, ఇది ఒక ఉదాహరణగా నిలిచింది.
- **స్వాతంత్ర్యానంతర ఆకాంక్షలు**: భారతదేశ ప్రజాస్వామ్య పరివర్తన పరిపాలనా స్వయంప్రతిపత్తి ద్వారా సాంస్కృతిక మరియు భాషా గుర్తింపు కోసం అంచనాలను పెంచింది.
- ప్రజాస్వామ్యం కేవలం పరిపాలనా సౌలభ్యాన్ని కాకుండా ప్రాంతీయ గుర్తింపులను ప్రతిబింబించాలని ప్రజలు విశ్వసించారు.

II. దీర్ఘకాల డిమాండ్లను పరిష్కరించడంలో వైఫల్యం

- **నిర్లక్ష్యం చేయబడిన ప్రాంతాలు**: ఆంధ్ర, గుజరాత్, హర్యానా, పంజాబ్ వంటి ప్రాంతాలు విభిన్న భాషలు మరియు సాంస్కృతిక వారసత్వం ఆధారంగా ప్రత్యేక రాష్ట్ర హోదా కోసం చాలా కాలంగా డిమాండ్ చేస్తున్నాయి.

- వలస పాలన నుండి వారసత్వంగా పొందిన ప్రస్తుత ప్రాంతీయ సరిహద్దులు ఈ భావాలను పరిష్కరించడంలో విఫలమయ్యాయి, ఇది విస్తృత అసంతృప్తికి దారితీసింది.

III. 1953 నాటి ఆంధ్ర ఆందోళన మరియు పూర్వజన్మ

- **ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఆవిర్భావం**: 1953లో మద్రాస్ ప్రెసిడెన్సీ నుండి వేరుచేయబడిన ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఏర్పడటం, దేశవ్యాప్తంగా దృష్టిని ఆకర్షించిన పొట్టి శ్రీరాములు ఆమరణ నిరాహార దీక్ష యొక్క ప్రత్యక్ష ఫలితం.
- భాషా ఆకాంక్షలను విస్మరిస్తే సామూహిక అశాంతి ఏర్పడే అవకాశాన్ని ఈ సంఘటన వెల్లడించింది.
- **చైన్ రియాక్షన్**: ఆంధ్ర పూర్వజన్మ మహా గుజరాత్, పంజాబీ సుబా మరియు విదర్భ వంటి సారూప్య ఉద్యమాలను ప్రేరేపించింది, దీనివల్ల ఒక సమగ్ర జాతీయ వ్యూహం అవసరం.

IV. రాజకీయ ఒత్తిళ్లు మరియు క్రమబద్ధమైన పరిష్కారం అవసరం

- **దేశవ్యాప్తంగా పెరుగుతున్న ఆందోళనలు**: ప్రత్యేక రాష్ట్ర డిమాండ్లు రాజకీయంగా సున్నితమైన ఘర్షణాత్మక అంశాలుగా మారుతున్నాయి, జాతీయ ఐక్యత మరియు స్థిరత్వాన్ని ప్రమాదంలో పడేస్తున్నాయి.
- రాష్ట్రాలను పునర్వ్యవస్థీకరించడానికి హేతుబద్ధమైన, ఏకరీతి మరియు నిష్పక్షపాత పద్ధతిని కనుగొనాలని కేంద్ర ప్రభుత్వంపై ఒత్తిడి పెరిగింది.
- **ముందస్తు నిర్ణయాల యొక్క తాత్కాలిక వాదన**: ఆంధ్ర రాష్ట్ర ఏర్పాటును విధానపరమైనదిగా కాకుండా, ప్రతిచర్యాత్మకమైనదిగా చూశారు. ఈ ప్రక్రియకు స్థిరత్వం మరియు చట్టబద్ధతను తీసుకురావడానికి ఒక కమిషన్ అవసరం.

V. ప్రత్యేక ప్రాంతీయ సంక్లిష్టతలు

- **విశాలాంధ్ర చర్చ**: ఆంధ్ర మరియు తెలంగాణ రాష్ట్రాల విలీనం గణనీయమైన సాంస్కృతిక మరియు ఆర్థిక ఆందోళనలను లేవనెత్తింది.
- ముఖ్యంగా తెలంగాణ అణచివేతకు గురవుతుందనే భయం దృష్ట్యా, అటువంటి ప్రతిపాదనలను నిష్పాక్షికంగా మరియు సామాజిక-ఆర్థిక దూరదృష్టితో మూల్యాంకనం చేసే పనిని SRCకి అప్పగించారు.

ముగింపు:

1953లో SRC ఏర్పాటు స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశంలో భాషా గుర్తింపు, రాజకీయ అశాంతి మరియు ప్రాంతీయ అసమతుల్యత వంటి పెరుగుతున్న ఒత్తిళ్లకు ప్రతిస్పందన. ఇది ప్రాంతీయ స్వయంప్రతిపత్తితో జాతీయ సమైక్యతను సమతుల్యం చేయడానికి భారత రాష్ట్రం చేసిన ప్రయత్నాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. SRC సిఫార్సులు, స్ఫూర్తితో పూర్తిగా అమలు చేయకపోయినా (ముఖ్యంగా తెలంగాణకు సంబంధించి), 1956లో భారత రాష్ట్రాల భాషా పునర్వ్యవస్థీకరణకు పునాది వేసింది మరియు భారతదేశ సమాఖ్య పరిణామంలో ఒక మైలురాయిగా మిగిలిపోయింది.